

Magdalena Rak-Suska
magdalenaraksuska@gmail.com
Poland

Estetyzacja ciała – wzorce piękna i urody w perspektywie ewolucyjnej */ Body estheticization – the evolutionary approach to beauty standards*

Summary

Consumer society has undergone various transformations in terms of group and social behaviors. Body estheticization is undoubtedly one of the essential phenomena involved. It depends on the improvement of the bodily features in order to increase its esthetic values, i.e. transformation of the body into a work of art. Body estheticization is characterized by complex factors such as: reliance on the established patterns of beauty promoted by media. The article assumes that beauty may be perceived not only from the socio-cultural perspective but also as an evolutionary phenomenon. In the light of the course of evolution, people has developed a mechanism of sexual selection which facilitated the choice of the right candidate on the basis of the essential parameters including: existence, survival and reproductive success. Among other mechanisms, the external appearance, beauty, body and its predispositions have become symbols of beneficial genes, used also as a particular kind of information for representatives of the opposite sex. The article discusses the evolutionary foundation of beauty and beauty standards, in particular: the cult of youth, beautiful body and its predispositions, which constitute a connection between evolutionary psychology, socio-biology and body estheticization.

Key words: body estheticization; socio-biology; evolutionary psychology; beauty; corporeality; sexual selection.

1. WSTĘP

Ciało i cielesność stanowią nieodłączne elementy przestrzeni społeczno-kulturowej. Choć przez wiele lat, cielesność nie znajdowała się w centrum zainteresowań nauk społecznych, ciało podlegało kontroli społecznej, a jego wygląd ulegał różnym przeobrażeniom. Wynikało to m.in. z warunkowań historycznych oraz norm, które regulowały kanony piękna i urody.

W pierwszej połowie lat 80-tych Bryan S. Turner opublikował książkę *The Body and Society*, która zapoczątkowała dyskusję na temat roli ciała i cielesności w przestrzeni społecznej. Turner wprowadził do socjologii pojęcie <<społeczeństwa somatycznego>> cechującego się skupieniem problemów politycznych i społecznych wokół ciała (Jakubowska 2009: 132). Tym samym, w centrum zainteresowań nauk społecznych obejmujących socjologię ciała znalazły się: funkcjonowanie ciała w przestrzeni społeczno-kulturowej, społeczna percepcja ciała, a także (wraz z rozwojem społeczeństwa konsumpcyjnego) świat życia codziennego skoncentrowany na ciele (Jakubowska 2009: 133).

Współcześnie, w społeczeństwie późnonowoczesnym ciało staje się obiektem oddziaływań zewnętrznych, przedmiotem troski, doznań i przyjemności. Zjawisko estetyzacji ciała rozwinęło się m.in. dzięki obecności mediów, które pełnią dominującą rolę w reprodukowaniu obrazów ciała oraz popularyzowaniu jego obecności w kulturze masowej. Zdaniem Honoraty Jakubowskiej, w odniesieniu do ciała media pełnią dwie kluczowe funkcje: wzorotwórczą oraz dostarczającą informacji na temat korzyści, które jednostka może osiągnąć podporządkowując się obowiązującym normom (Jakubowska 2009: 39). Funkcja wzorotwórcza polega na dostarczaniu przez media określonego repertuaru wzorów ciała i jego wyglądu. Media stanowią pewien „bank” wzorów związanych z obowiązującymi kanonami piękna i urody. Ponadto pełnią rolę sugestywną tzn. podsuwają wzorce zachowań, które posiadają najwyższe wartości społeczno-kulturowe (Jakubowska 2009: 39).

Estetyzacja ciała jest ściśle związana ze społeczno-kulturowymi standardami urody i piękna popularyzowanymi przez media. Choć estetyzację ciała rozpatruje się m.in. na gruncie społeczeństwa konsumpcyjnego, nowoczesnych technologii, przemian w zakresie wartości, to istnieją pewne punkty stykowe z teoriami ewolucyjnymi. Na przykład, socjobiologia zajmuje się wyjaśnianiem zachowań ludzi i zwierząt w oparciu o anatomiczno-fizjologiczną konstrukcję istot żywych. W ujęciu socjobiologicznym społeczeństwo jest <<zorganizowaną grupą przedstawicieli tego samego gatunku, współpracujących ze sobą>> (Wilson 2001: 18). Socjobiologia uwzględnia hierarchię w sposobie funkcjonowaniu jednostek. Hierarchia rozumiana jest jako dominacja jednego członka grupy nad innymi, która wyraża się np. pierwszeństwem dostępu do pożywienia, miejsca do zamieszkania czy do partnerów seksualnych lub innych czynników zwiększających zdolności przetrwania i zdolności do reprodukcji (Wilson 2001: 20).

Krytyka klasycznego podejścia socjobiologicznego, w którym dominował determinizm genetyczny, zainspirowała do dalszych badań nad ujęciem ewolucyjnym. Obecnie badacze są zgodni, co do faktu, że choć natura ludzka została ukształtowana przez ewolucję, jest w pewnym sensie uniwersalna i niezmienna, to zachowania ludzkie ulegają ciągłym zmianom. Wynika to przede wszystkim z podatności zachowań ludzkich na czynniki środowiskowe i otoczenie zewnętrzne (Cronin 2005: 60). Do niektórych zagadnień rozpatrywanych na gruncie socjobiologii należą: uwarunkowania biologiczne populacji, altruizm i selekcja grupowa, system dominacji, wielkość grup czy strategię doboru płciowego. Zgodnie z teorią ewolucji, dobór naturalny opiera się na zróżnicowanych zasadach sukcesu rodzicielskiego (Kowalska 2008: 240).

Cechy fizyczne uwarunkowane genetycznie umożliwiają przetrwanie, adaptację organizmu do zmiennych warunków otoczenia, a także reprodukcję, a co za tym idzie zapewnienie ciągłości gatunku. Z perspektywy ewolucyjnej, osobniki żeńskie i męskie posiadają pewne strategie doboru naturalnego, które mają na celu pozyskanie partnera i przekazanie swoich genów dla potomstwa. Jak podkreśla David Buss, strategie seksualne obejmują określone zachowania zależne od kontekstu sytuacyjnego i kulturowego (Buss 2014 :21). Ponadto, centralnym narzędziem owych strategii jest posługiwanie się ciałem i jego walorami fizycznymi. Zakładając, że zarówno samce jak i samice poszukują u potencjalnego partnera określonych cech fizycznych, można stwierdzić, że kierują się oni pewnymi wzorcami piękna i urody, które symbolizują wysoką wartość reprodukcyjną osobnika płci przeciwnej. W związku z tymi założeniami, niniejszy artykuł stanowi refleksję na temat ewolucyjnych uwarunkowań estetyzacji ciała. Autorka artykułu posiada świadomość złożonego charakteru zjawiska estetyzacji ciała oraz jego kontekstu społeczno-kulturowego. W artykule podejmuje próbę identyfikacji wzorców piękna i urody ukształtowanych w toku ewolucji i stanowiących obszar dążeń estetyzacji.

2. ESTETYZACJA CIAŁA I JEJ SPOŁECZNE ZNACZENIE

W życiu codziennym nastąpiło zatarcie granic między sztuką a rzeczywistością. Przestrzeń miejska zdominowana jest obecnie przez wielość obrazów, różnorodnych aranżacji, bogatą architekturę krajobrazów, ogrodów, obiektów i wnętrz, które mają wymiar artystyczny. Innymi słowy: świat i życie codzienne, a także ludzka aktywność zaczęły przekształcać się w dzieło sztuki. Przeniknięcie wytworów sztuki do codzienności określane jest estetyzacją życia codziennego. Wraz z rosnącą rolą ciała i cielesności we współczesnej kulturze ponowoczesnej, estetyzacja objęła wygląd zewnętrzny oraz inne aspekty związane z ciałem. Powstało nowe zjawisko: estetyzacja ciała przejawiająca się w projektowaniu, konstruowaniu, tworzeniu ciała i jego wizerunku zewnętrznego. Estetyzacja ciała dyktowana jest m.in. pragnieniem doświadczenia popularyzowanego przez media i społeczno-kulturowe standardy piękna – idealnego wyglądu. Przemiany związane z rozwojem społeczeństwa konsumpcyjnego doprowadziły do stworzenia solidnego gruntu umożliwiającego postęp w zakresie wpływania i oddziaływania na ciało w celu podniesienia jego wartości estetycznych. W efekcie człowiek zaczął żyć estetycznym złudzeniem rzeczywistości (Featherstone 1998: 304).

Estetyzacja ciała rozpatrywana jest w kontekście społeczno-kulturowym, gdyż opiera się na założeniu, że ciało nie funkcjonuje wyłącznie jako biologiczna całość, ale jest definiowane przez kulturę (Grenda 2012:108). W tym ujęciu estetyzacja ciała łączy się z socjobiologią, jednak nie oznacza to, że jest całkowicie od niej oderwana. W społeczeństwie konsumpcyjnym ciało przybrało nową, odmienioną formę. Coraz częściej jednostki i grupy społeczne za pomocą ciała dokonują swoistej autoprezentacji. Jak podaje Honorata Jakubowska-Mroskowiak, ludzie nie tylko są postrzegani przez pryzmat swoich ciał, ale ich wygląd zewnętrzny staje się głównym kryterium oceny człowieka. Wspomniana autorka zauważa, że podmiot jest osądzany, a także definiowany na podstawie obowiązujących wyznaczników piękna i urody (Jakubowska-Mroskowiak 2002: 142).

Oddziaływanie na ciało za pomocą zabiegów pielęgnacyjnych, makijażu, diet, poddawania ciała treningom, ćwiczeniom, a także dobór akcesoriów, strojów – to wszystko elementy wchodzące w zakres estetyzacji ciała. Wpływanie na ciało pomaga stworzyć jednostce twórczy obraz siebie, swojego <Ja>. Estetyzacja ciała ściśle związana jest z kulturą m.in. dlatego, że to kultura i społeczeństwo wyznaczają wzorce idealnego ciała, do którego dążą jednostki pragnące te wzorce osiągnąć. Warto zauważyć, że ingerencja w ciało i w jego biologiczne funkcje od wieków towarzyszyła ludziom. Jednak dopiero w społeczeństwie konsumpcyjnym możliwe stało się porzucenie społecznych norm dyscyplinowania ciała (Koronkiewicz 2014: 665). W efekcie jednostki odzyskały swobodę w dowolnym projektowaniu ciała i jego wizerunku. Projektowanie to opiera się na określonych wzorcach, które uwarunkowane zostały w toku ewolucji.

Niewątpliwie estetyzacja ciała polega na obracaniu się wokół pewnego repertuaru wzorców i obrazów dostarczanych przez media. Jak podkreśla Jakubowska, to właśnie mass media obejmujące programy telewizyjne, prasę, obrazy czy poradniki pokazują jak powinno wyglądać ciało, a dodatkowo ukazują narzędzia i sposoby jego kształtowania (Jakubowska 2009: 39). Jakubowska dodaje, że współczesny ideał piękna wyrażają takie cechy jak młodość, szczupłość, piękno, atrakcyjność seksualna, atrakcyjna sylwetka tzw. „bycie fitness”, które łączy elementy wytrzymałości, siły, zgrabności czy zdolności do relaksu (Jakubowska 2009: 39). Idealne ciało nie jest zatem związane wyłącznie z wyglądem, ale jego predyspozycjami. Powinno być zatem wysportowane, zgrabne, zręczne i jak zauważa Zenon Melosik „dopasowane” (Melosik 1996: 147). Choć ciało prezentowane w mediach jest wyidealizowane i sztuczne - zaskakujące, że wciąż stanowi aktualny wzorzec piękna, akceptowany i pożądany społecznie. Warto zatem przeanalizować podłoże, na którym wyrosły standardy piękna i urody sięgając do <<źródeł>>, czyli socjologii i psychologii ewolucyjnej.

3. WZORCE PIĘKNA I URODY W PERSPEKTYWIE EWOLUCYJNEJ

Perspektywa ewolucyjna jest dość szeroka i złożona. Przeszła liczne przeobrażenia od drugiej połowy XIX wieku, czyli momentu wydania przez Karola Darwina rozprawy << O powstaniu gatunków na drodze doboru naturalnego>>. Choć teoria ewolucji Darwina spotkała się z późniejszą krytyką m.in. za determinizm genetyczny, uważana jest za przełom w zrozumieniu reguł rządzących światem skupiających się na różnorodnych podejściach (teoria ewoluowania, doboru naturalnego, gradualizmu, zmian populacyjnych czy wspólnego pochodzenia) (Koperski 2009: 12). Teoria ewolucji stała się inspiracją do powstania wielu koncepcji, w tym dwóch kluczowych dziedzin koncentrujących się na wyjaśnieniu zachowań ludzi i zwierząt wykształconych w toku ewolucji tj. socjologii i psychologii ewolucyjnej.

Jedną z przełomowych prac na temat socjologii było opracowanie Edwarda O. Wilsona wydane w roku 1975. Wilson zwrócił uwagę na problemy społeczne zwierząt i ludzi podpierając się badaniami przyrodniczymi. Od tej pory

socjobiologia zaczęła być określana jako << nauka biologiczna o zachowaniu zwierząt i ludzi >> (Kośmicki 1994: 107). W rozumieniu socjobiologicznym zachowanie grup społecznych uwarunkowane jest postępującymi procesami ewolucji biologicznej. Socjobiologia wyjaśniając ludzkie zachowania opiera się na jego przyczynach ewolucyjnych i bezpośrednich (tj. anatomiczno-fizjologicznych).

Obok socjobiologii występuje psychologia ewolucyjna. Koncentruje się ona na interdyscyplinarnym (m.in. biologicznym, kognitywistycznym) wyjaśnieniu ludzkiej natury. W ujęciu David'a Buss'a psychologia ewolucyjna jest nową dziedziną naukową bazującą na teorii ewolucyjnej i stanowiącą syntezę współczesnej biologii ewolucyjnej i współczesnej psychologii (Buss 2001: 57). W centrum zainteresowań psychologii ewolucyjnej znajdują się m.in.: ewolucyjne podłoże teorii dostosowania łącznego, inwestycji rodzicielskiej czy doboru płciowego (Buss 2001: 57). W przeciwieństwie do socjobiologii, psychologia nie wyklucza kontekstu kulturowego wyjaśnianych zachowań oraz badań ewolucyjne podłożu procesów psychicznych determinujących zachowania ludzi.

Zarówno socjobiologia jak i psychologia ewolucyjna podejmują próbę identyfikacji i wyjaśnienia strategii doboru płciowego oraz mechanizmów sprzyjających przetrwaniu i reprodukcji. W strategiach doboru płciowego zarówno kobiety jak i mężczyźni kierowali się pewnymi kryteriami wyboru potencjalnych partnerów. W niniejszym artykule, skupiono się na kryteriach biologicznych odnoszących się do cech wyglądu zewnętrznego. Omówienie tych kryteriów umożliwi zrozumienie ewolucyjnego pochodzenia kreowanych standardów piękna i urody w społeczeństwie konsumpcyjnym. Jak podkreśla Buss, ludzie kierując się wyborem przedstawiciela płci przeciwnej pewnych, potencjalnych kandydatów przedkładają nad innych. Polegając na określonych kryteriach doboru partnera, nasi przodkowie podjęli decyzje, które umożliwiły im osiągnięcie korzyści zarówno bytowych jak i reprodukcyjnych. W efekcie, wykształcili nowe pragnienia (Buss 2001: 127).

Wśród różnorodnych kryteriów doboru partnera płci przeciwnej dużą rolę pełniła atrakcyjność fizyczna. Przedstawiciele obu płci mimo stosowania różnych strategii pozyskania partnera zwracali uwagę na cechy wyglądu zewnętrznego, które pełniły funkcję informacyjną, co do posiadania odpowiednich genów. Zwracając uwagę na rolę biologicznych wyznaczników piękna wykształconych w toku ewolucyjnym, Nancy Etcoff zauważa, że: <<uroda jest uniwersalnym elementem ludzkiego doświadczenia, wzbudza przyjemność, przyciąga uwagę i skłania do działań, które zapewniają przetrwanie naszym genom >> (Etcoff 2002: 38). Etcoff utrzymuje, że ludzie posiadają wrodzoną wrażliwość na piękno zewnętrzne, za którą odpowiadają obwody w mózgu wykształcone w toku ewolucji w procesie doboru naturalnego. Zamiłowanie do określonych cech wyglądu fizycznego poniekąd uwarunkowane jest sukcesem reprodukcyjnym, osiągniętym przez osobników, którzy darzyli pożądaniami osoby o dużej atrakcyjności fizycznej.

Na podstawie jednych z największych badań na temat ewolucyjnych strategii doboru płciowego przeprowadzonych przez David'a Buss'a na próbie 10047 osób ze wszystkich głównych kultur, ras i grup etnicznych, możliwe staje się zidentyfikowanie najważniejszych wyznaczników idealnego i pięknego ciała. Niewątpliwie

związane są one z kultem młodości, kultem pięknego ciała o określonych proporcjach (w tym kult szczupłości), a także z predyspozycjami ciała (zdrowie, zgrabność, zręczność). Zewnętrzne wyznaczniki piękna i urody oraz koncentracja na wyglądzie fizycznym w dużej mierze dotyczą kobiet. W latach 90-tych ubiegłego Buss odkrył, że wśród 34 z 37 badanych przez niego plemion, wygląd zewnętrzny partnera oraz posiadanie przez niego cech związanych z atrakcyjnością fizyczną był bardziej istotny dla mężczyzn niż dla kobiet. Z kolei Etcoff, podkreśla, że to kobiety są głównymi odbiorcami rynku usług estetycznych i upiększających. Kobiety częściej niż mężczyźni poprawiają urodę, używają wyspecjalizowanych kosmetyków, perfum, noszą makijaże czy wysokie buty (Etcoff 2002: 85). Jednym z powodów podejmowania takich zabiegów jest nieświadome wykorzystywanie strategii seksualnych, które stanowią pewien przekaz dla przedstawicieli płci przeciwnej.

Kult młodości - obecnie propagowany przez media stał się nieodłącznym elementem kultury masowej. Niewątpliwie skupiony jest głównie na kobietach, które stały się zarazem jego adresatkami jak i ofiarami. Ewolucyjne i biologiczne podłoże kultu młodości ściśle związane jest z reprodukcją. Kobiety są bardziej płodne między 20-24 rokiem życia, natomiast do ukończenia 30-stu lat ich płodność sięga szczytu, po czym spada. Spadek płodności u kobiet związany jest m.in. ze zmianą gospodarki hormonalnej, która wpływa na wygląd zewnętrzny ciała, skóry, włosów. Wraz z osiągnięciem przez kobietę wieku menopauzalnego w organizmie zachodzą różnorodne zmiany przyczyniające się do zaburzeń układu krążenia, kostnego czy moczowo-płciowego. Zmniejszenie produkcji żeńskich hormonów płciowych skutkuje pogorszeniem wyglądu skóry, pojawieniem się zmarszczek, i wiotkości (Pełka, Broniaczyk-Dyła 2008: 318, 320). Jak podkreśla Etcoff, zmiany biologiczne następujące w wyniku menopauzy są znakami płodności wypisanymi na ciele kobiety (Etcoff 2002: 103). W przeciwieństwie do kobiet, mężczyźni mimo upływu wieku nie tracą zdolności reprodukcyjnych, natomiast po ich wyglądzie zewnętrznym trudno o wyraźne oznaki wskazujące na posiadanie korzystnych genów.

Młodość jest zatem związana z atrakcyjnością fizyczną, zdolnościami reprodukcyjnymi kobiet i ich lepszą kondycją zdrowotną, co ma istotne znaczenie dla mężczyzn. Jak podają Elliot Aronson, Timothy D. Wilson i Robin M. Akert, mężczyźni nie tylko przywiązują wagę do fizycznej atrakcyjności partnerek, ale wybierają kobiety młodsze, natomiast kobiety wolą partnerów starszych lub w swoim wieku (Aronson, Wilson, Akert 2010: 299). Zdaniem Bussa, we wszystkich 37 badanych kulturach mężczyźni wybierają partnerki młodsze od siebie. W Stanach Zjednoczonych i krajach europejskich preferowana różnica wieku między mężczyzną a kobietą to średnio 2,5 roku. Badania Bussa pokazały również, że preferencje, co do wieku partnerki ulegają zmianie wraz ze wzrostem wieku mężczyzn. Oznacza to, starsi mężczyźni interesują się coraz młodszymi partnerkami. Na przykład, mężczyźni w wieku 30-stu lat preferują partnerki średnio o 5 lat młodsze, natomiast mężczyźni po 50-tym roku życia pożądamy kobiet w wieku ok. 30 lat (Buss 2014: 74). Młodość jest zatem jednym z wyznaczników piękna, atrakcyjności fizycznej, obietnicy sukcesu reprodukcyjnego. Kobiety młodsze nie tylko bardziej

podobają się mężczyznom, ale w kontekście społeczno-kulturowym odnoszą więcej korzyści (np. zawodowych, społecznych). W grupie mężczyzn sytuacja jest odwrotna. Wiek symbolizuje dostęp do większych zasobów społecznych tj. pozycji społeczno-zawodowej czy zasobów materialnych, które z kolei są bardziej pożądane przez kobiety. Badania pokazują, że kobiety na całym świecie mają niższą pozycję społeczno-ekonomiczną od mężczyzn, co wiąże się z mniejszym dostępem do zasobów. W efekcie, aby zapewnić sobie i swojemu potomstwu dobrobyt poszukują mężczyzn starszych i zasobnych (Aronson, Wilson, Akert 2010: 299).

Kolejną i ciekawą kwestią związaną z estetyzacją ciała i perspektywą ewolucyjną są fizyczne wyznaczniki piękna i urody tj. cechy wyglądu zewnętrznego. Chociaż nadal w dużej mierze koncentrują się na kobietach ze względu na symbolikę reprodukcyjną, dotyczą również mężczyzn. Kryteria urody wykształcone w toku ewolucji związane są z rysami twarzy, wyglądem ciała (gładka skóra, lśniąca, gęste włosy, duże oczy) oraz jego kształtami. W perspektywie ewolucyjnej cechy wyglądu zewnętrznego stanowiły namacalny, obserwowalny dowód zdolności reprodukcyjnych partnerki. Zdaniem Bussa, mężczyźni, którzy nie kierowali się tymi kryteriami doboru partnerek wybierali kobiety o mniejszych możliwościach rozrodczych i mieli mniej potomstwa (Buss 2014: 76). Odnosili zatem mniejszy sukces reprodukcyjny. Z kolei, posiadanie przez kobiety gładkiej i czystej skóry wolnej od schorzeń i ran, jasnych i mocnych zębów oraz lśniących włosów świadczyło o wolności od chorób i schorzeń. Niewątpliwie nadal są to wyznaczniki piękna propagowane w mediach oraz cechy ciała, które podlegają estetyzacji poprzez stosowanie kosmetyków czy zabiegów pielęgnacyjnych przez kobiety.

Standardy piękna i urody odnoszą się również do symetrii rysów twarzy i ciała. Współcześnie w kulturze konsumpcyjnym media produkują obrazy przedstawiające postacie o regularnych rysach twarzy, drobnych nosach, dużych oczach, gładkiej, jędrnej skórze i kształtnym, proporcjonalnym ciele (Aronson, Wilson, Akert 2010: 290). Rynek konsumpcyjny w ramach estetyzacji ciała oferuje kobietom zabiegi z zakresu chirurgii plastycznej, które mają powiększyć piersi, zwężyć talię, wyeliminować nadmiar tkanki tłuszczowej z niechcianych miejsc czy przywrócić skórze jędrność i elastyczność. Z kolei, do mężczyzn adresowane są usługi pomagające zwiększyć masę mięśniową, siłę i witalność, podkreślić barki i ramiona czy męskie, wyraźne rysy twarzy. Symetryczne twarze i ciała są uznawane za piękne. Z perspektywy ewolucyjnej, nieregularność twarzy, wady postury i postawy traktowane były jako <<usterki urody>> spowodowane negatywnym oddziaływaniem czynników środowiskowych (np. pasożytami, chorobami zakaźnymi) (Buss 2014, 75-77). Świadczyły zatem o braku zdrowia i były symbolem gorszych jakościowo genów. Ponadto, wraz z wiekiem ciało stopniowo przybiera asymetryczny kształt, co dodatkowo pełni rolę obserwowalnego składnika młodości.

Wzorce idealnego ciała zmieniają się w zależności od kontekstu społeczno-kulturowego. W kulturach borykających się z niedostatkiem, pożądane są obfite kształty świadczące o dobrobycie. Natomiast w społeczeństwach wysoko rozwiniętych, gdzie nie ma problemów z dostępem do żywności pojawia się kult szczupłego, idealnego, wysportowanego ciała zarówno kobiecego jak i męskiego. Obecnie za

najbardziej pożądane kształty kobiecego ciała uznawana jest przede wszystkim odpowiednia proporcja między biodrami a talią, czyli tzw. <<talia osy>>. Prawidłowa proporcja zachodząca między talią a biodrami u kobiet zdrowych wynosi 0,67-0,80 (Etcoff 2002: 268). Szerokość talii powyżej 80 cm związana jest z tzw. otyłością brzuszną, która może wynikać z zaburzeń metabolicznych, hormonalnych, chorób jajników czy innych schorzeń wewnętrznych. W efekcie, kobiety o nieproporcjonalnie szerokiej talii mogą mieć nie tylko problemy zdrowotne, ale problemy z zajściem w ciążę. Talia jest również najlepszym wskaźnikiem prawidłowego funkcjonowania hormonów (zaburzenia gospodarki hormonalnej jak np. torbiele jajników przyczyniają się do odkładania tkanki tłuszczowej na brzuchu) (Etcoff 2002: 268).

Szczupła i wąska talia u kobiet stanowi symbol zdrowia i płodności. Kryteria urody mężczyzn związane są nie tyle z płodnością, ale predyspozycjami ciała tj. siłą, zdolnością do rywalizacji, zdobywania przewagi. Uznaje się, że po części cechy męskiej urody zostały wykształcone po to, aby zdobywał on uznanie i szacunek ze strony osobników tej samej płci (Etcoff 2002: 106). Na przykład, w grupie dojrzewających chłopców bardzo szybko wyłania się osoba dominująca, tj. chłopiec o najwyższej pozycji: wysportowany, przystojny o dojrzałym wyglądzie. Na dominujące cechy wyglądu męskiego składają się: uwydatnione podbródki, wysunięte łuki brwiowe, atletyczna budowa ciała i wysoki wzrost. Ta ostatnia cecha związana jest z wyższą pozycją społeczną osiąganą przez mężczyzn na całym świecie (Buss 2014: 60). Wymienione cechy atrakcyjności fizycznej mężczyzn w toku ewolucji pełniły niezwykle ważne funkcje dla kobiet. Mężczyzna postrzegany jako dominujący i silny mógł przede wszystkim zapewnić ochronę i bezpieczeństwo kobiecie i jej potomstwu. Współcześnie atletyczna budowa ciała, sprawność fizyczna i mocno zrysowane rysy twarzy są głównymi wyznacznikami męskości i męskiej urody.

4. ZAKOŃCZENIE

Estetyzacja ciała związana jest z podnoszeniem walorów atrakcyjności fizycznej. Bazuje ona na określonych wzorcach urody i piękna, w których dominują: kult młodości, szczupłej sylwetki. Kanony urody nie wyrosły wyłącznie na płaszczyźnie społeczno-kulturowej, zostały również ukształtowane w toku ewolucji. W artykule wykazano, że zarówno młodość jako wzorzec piękna jak i zgrabność, proporcjonalne i symetryczne kształty ciała w perspektywie ewolucyjnej pełniły bardzo ważną funkcję: stanowiły obserwowalne wskaźniki zdrowia i wysokich zdolności reprodukcyjnych kobiet. Z kolei, męskie cechy wyglądu (atletyczna sylwetka, siła, wzrost, mocne rysy twarzy) stanowiły o możliwościach zapewnienia bezpieczeństwa i dominacji, która sprzyjała pomnażaniu zasobów cenionych przez kobiety. W społeczeństwie konsumpcyjnym wygląd fizyczny pełni obecnie wiele funkcji, warto jednak pamiętać o ich pierwotnym znaczeniu.

LITERATURA

- D. Buss, Ewolucja pożądania, Gdańsk 2014.
- D. Buss, Psychologia ewolucyjna, Gdańsk 2001.
- E. Aronson, T. D. Wilson, R. M. Akert, Psychologia społeczna, Poznań 2010.
- E. Kośmicki, Socjobiologia – nauka o społecznych zachowaniach ludzi i zwierząt, „Przegląd Antropologiczny” t. 57, z. 102, 1994, s. 107-112.
- E. Kowalska, Socjobiologiczne ujęcie zróżnicowania płciowego, w: „Seminare” nr 25, 2008 s. 239-254.
- E. O. Wilson, Socjobiologia, Poznań 2001.
- M. Grenda, Estetyzacja ciała zdeformowanego w działaniach tanecznych z udziałem osób niepełnosprawnych, „Studia Kulturoznawcze” nr 1, 2012, s. 107-118.
- H. Cronin, Zrozumieć naturę człowieka, w: Nowy Renesans. Granice nauki, red. J. Brockman, Warszawa 2005.
- H. Jakubowska, Socjologia ciała, Poznań 2009.
- Jakubowska-Mroskowiak, Wyzwolenie czy zniewolenie - co kryje się w nowoczesnym modelu kobiecości?: analiza zawartości „Wysokich Obcasów”, „Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja” nr 4, 2002, s. 135-151.
- K. Koronkiewicz, Estetyzacja codzienności w programie poradniczym dotyczącym wyglądu Chcę być piękna, „Ogrody Nauki i Sztuki” nr 4, 2014, s. 664-677.
- M. Featherstone, Postmodernizm i estetyzacja życia codziennego, w: Postmodernizm. Antologia przekładów, red. R. Nycz, Kraków 1998.
- N. Etcoff, Przetrywają najpiękniejsi, Warszawa 2002.
- P. Koperski, Współczesne poglądy na teorię ewolucji, „Edukacja Biologiczna i Środowiskowa” t 29, 2009, s. 10-21.
- Z. Melosi, Tożsamość ciało i władza. Teksty kulturowe jako (kon)teksty pedagogiczne, Poznań – Toruń 1996.
- M. Pełka, G. Broniarczyk – Dyła, Wpływ menopauzy na strukturę i procesy fizjologiczne skóry, „Przegląd Menopauzalny” nr 6, 2008, s. 319-322.